



RAPORT CALITATIV PRIVIND PERCEPȚIILE REPREZENTANȚILOR AUTORITĂȚILOR LOCALE DESPRE INCLUZIUNEA SOCIALĂ A ROMILOR

MEDIUL RURAL

1



*Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin
Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020!*

COD SIPOCA 333/ SMIS2014+ 110998



RAPORT CALITATIV RAPORT CALITATIV PRIVIND PERCEPȚIILE REPREZENTANȚILOR AUTORITĂȚILOR LOCALE DESPRE INCLUZIUNEA SOCIALĂ A ROMILOR

- În mediul rural au fost interviewate nouă persoane, dintre care cinci asistenți și un referent social, un asistent medical comunitar, un expert local pe problematica romilor și un primar. Două dintre localitățile în care s-au realizat interviuri sunt apropiate de municipii mari, iar în aceste cazuri situațiile prezentate, în special în privința accesului la locurile de muncă, au fost foarte diferite de descrierile problemelor celorlalte comunități.

A. ASPECTE GENERALE

- O parte dintre intervievați consideră că în momentul de față lucrurile merg bine în România; acești respondenți fac, în general, comparații cu trecutul țării și constată că, față de acum câteva zeci de ani, lucrurile s-au îmbunătățit (spre exemplu: s-au diversificat serviciile sociale, s-a îmbunătățit accesul la servicii medicale etc.). Alții cred că direcția în care se îndreaptă lucrurile este una greșită, iar prezentul țării e dominat de nesiguranță (în special politică, dar și a politicilor sociale, care sunt neadaptate nevoilor celor cărora li se adresează).
 - „...merg ceva mai bine serviciile [...] s-au mai îmbunătățit sau au devenit mai multe, în sensul că au apărut aceste servicii sociale complexe, deci în cadrul serviciului social este inclusiv asistentul medical comunitar, sunt mediatorii sanitari, care la fel, sunt un tampon între populația romilor și restul autorităților publice, deci zic că e o îmbunătățire.” (ISS 9 rural)
 - „Adică legile mi se pare că nu sunt făcute ca să răspundă nevoilor oamenilor.” (ISS 6 rural)
- În ceea ce privește viitorul satului românesc, acesta este perceput de majoritatea intervievaților drept sumbru, din cauza îmbătrânirii populației și a depopulării (fenomene cauzate de lipsa locurilor de muncă și migrația populației active spre străinătate).
 - „Din păcate viitorul satului românesc... populația e tot mai îmbătrânită, tinerii se duc la muncă dincolo, în străinătate, nu se mai stabilesc familii tinere, bătrânii sunt bătrâni și uite așa, deci nu văd așa un viitor strălucit.” (ISS 2 rural)

- „Trist, din păcate îl văd trist pentru că, indiferent ce formulă a ajuns la guvernare, nimeni nu s-a gândit că trebuie să canalizăm mici întreprinzători și către zona rurală.” (ISS 5 rural)
- Cei mai mulți dintre respondenți constată că, odată cu integrarea României în Uniunea Europeană și cu liberalizarea pieței forței de muncă, a crescut nivelul de trai datorită mobilității persoanelor; dincolo de creșterea veniturilor, alte îmbunătățiri constau în modernizarea și reabilitarea locuințelor, dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea turismului la nivel local. Este menționat drept negativ efectul pe care migrația îl are asupra familiilor și, în special, a copiilor, care au probleme comportamentale din cauza lipsei autorității părinților.
 - Da, după libera circulație oamenii au putut să meargă să își caute locuri de muncă în afara țării, să schimbe un pic calitatea vieții [...] în bine.” (ISS 1 rural)

B. AGENDA PUBLICĂ LOCALĂ

- În general, respondenții susțin că în localitățile în care trăiesc **calitatea vieții este bună** sau îmbunătățită comparativ cu trecutul, în special prin prisma accesului la servicii sociale pentru persoanele vulnerabile. Alte argumente, oferite de un primar, pentru că viața în comună este bună, sunt acelea că oamenii au pământuri, au animale, muncesc, au accesat fonduri europene și primesc fonduri de la APIA.
- Principalele probleme amintite de persoanele intervievate sunt: **lipsa locurilor de muncă** sau **veniturile mici, problemele de sănătate ale locuitorilor** (unele dintre acestea îi duc în imposibilitatea de a lucra), **vulnerabilitatea unor persoane** (în special vârstnici) și **infrastructura deficitară** în ceea ce privește accesul la apă, electricitate, canalizare.
 - „Problema ar fi la cei în vârstă care n-au pe nimeni și ajung în perioada în care nu se mai pot descurca singuri, să-și facă mâncare sau să gospodărească, au nevoie de ajutor și aici e problema.” (ISS 2 rural)
- Dintre soluțiile menționate de respondenți pentru rezolvarea acestor probleme amintim: **crearea de locuri de muncă** în mediul rural (inclusiv prin stimularea mediului de afaceri prin scutiri de impozite) și facilitarea accesului locuitorilor la acestea (prin asigurarea mijloacelor de transport sau prin integrarea tinerilor în școli profesionale sau cursuri de calificare imediat ce aceștia termină gimnaziul). **Îmbunătățirea măsurilor de protecție socială**, deschiderea unor cămine de bătrâni, implicarea unor ONG-uri care să ofere servicii la domiciliu vârstnicilor sunt alte propuneri pe care intervievații le-au avut pentru rezolvarea

problemelor locuitorilor din mediul rural. De asemenea, dezvoltarea de către consiliile locale a unor proiecte și accesarea de fonduri pentru **racordarea gospodăriilor la rețelele de apă și canalizare** sunt menționate și ele drept soluții pentru dificultățile curente din mediul rural.

C. GRUPURILE DEZAVANTAJATE, PROBLEME ȘI SOLUȚII

- Cei mai mulți dintre participanții la cercetare consideră că **problemele** persoanelor de etnie **romă** din mediul rural sunt **similare** cu cele ale tuturor membrilor comunităților respective.
- Alți respondenți consideră că principalele probleme ale locuitorilor de etnie romă sunt acelea că au **venituri mici** și **familii numeroase**, dar sunt amintite și **discriminarea** (definită prin marginalizarea copiilor și lipsa accesului la servicii medicale) ca o posibilă problemă, precum și **sănătatea precară** și **lipsa asigurărilor de sănătate**. O altă dificultate menționată este aceea că unii romi au un **nivel scăzut de educație** și nu au calificări în meserii.
 - „Păi ei abandonează școala la vârste destul de fragede [...] Și asta e oarecum din cultură și din tradiție mai mult. Nu neapărat din lipsa resurselor.” (ISS 1 rural)
 - „Aceleași probleme [...] nu pot să zic că sunt specifice pentru că [...] O singură excepție, sunt familii care au mai mulți copii, poate că acolo nevoia materială este un pic mai mare. Au nevoie de mai multe resurse și venitu’-i mai mic pe locuitor [...]. (ISS 3 rural)
 - „Mai există... există un pic marginalizarea copiilor la școală, există un pic o reticență la accesibilitatea serviciilor medicale, având în vedere că într-adevăr persoanele de etnie romă, nu generalizăm, dar ei sunt ceva mai zgomotoși. [...] de obicei întâmpină probleme în a se adresa serviciilor medicale.” (ISS 9 rural)

D. LOCUIRE

- Un aspect important de menționat, care influențează opiniile respondenților cu privire la condițiile de locuire, este acela al comunității de romi compacte existente în localitate. Dintre persoanele intervievate, doar două au menționat că în respectivele localități comunitatea de romi este izolată, restul precizând că familiile de romi sunt dispersate pe întreg teritoriul comunei.
- Doar doi intervievați menționează că persoanele de etnie romă trăiesc în locuințe mici și un respondent spune că aceștia trăiesc în condiții insalubre. În rest, **condițiile de locuire sunt similare cu cele ale majorității**

locuitorilor din comunele respective sau chiar mai bune, acolo unde romii au emigrat și au venituri din străinătate, permițându-și, astfel, să realizeze investiții pentru reabilitarea locuințelor. Respondenții spun și că unii dintre romii locuiesc în condiții bune, iar alții în condiții proaste, acestea depinzând de veniturile încasate de familiile respective.

- *„Cred că multe cazuri sunt similare, iar dacă nu, unele sunt chiar mai bune. [...] cu plecarea în străinătate... le-a creat niște venituri suplimentare [...]. Peste condițiile pe care le au unii români. Au mașini, au case foarte mari. Sunt case peste medie [...] La ei avem și cu 350 metri. [...] Și o mansardă, cu etaj, cu subsol, cu toate cele.” (ISS 3 rural)*
- În ceea ce privește accesul la **energie electrică**, cei mai mulți respondenți susțin că familiile de romi sunt conectați la rețea, iar situațiile celor care nu sunt conectați reprezintă cazurile celor care își pierd dreptul la acest serviciu din cauza neplătii.
- În cele mai multe dintre comunele unde s-au realizat interviuri nu există rețele de **canalizare** sau **gaz**, iar din această perspectivă accesul comunităților de romi nu diferă de cel al majorității populației. Similar, acolo unde aceste servicii există, romii au acces la respectivele facilități în mod asemănător cu cel al populației majoritare.
- Sunt menționate mai multe cazuri unde persoanele de etnie romă nu au acces la **apă curentă**, ei utilizând fântâni, cișmele sau sursele de apă ale vecinilor. Într-una dintre localități primăria a facilitat accesul romilor la rețeaua de apă în mod gratuit, pentru a evita potențialele probleme cauzate de lipsa igienei.
 - *„Gaz nu avem, că nu avem rețea, apă nu chiar toți, sunt și care nu au apă dar în localitate, în comună avem, avem rețea de apă, canalizare nu avem.” (ISS 8 rural)*
 - *„La apă avem cișmele stradale, acolo, în colonie, și, totodată, cei care au dorit s-au putut racorda la rețeaua de apă [...] aproape gratuit! [...] Deci, au fost câteva persoane care și-au semnat contractul de furnizare a apei și alții nu. Și atunci, ca să nu fie probleme de igienă și altele, s-au lăsat acuma, de la nivelul comunei, distribuirea de apă în mod gratuit.” (ISS 3 rural)*

E. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ. POSIBILITĂȚILE DE ANGAJARE ÎN ZONĂ

- Posibilitățile de **angajare la nivel local sunt reduse**, în cele mai multe dintre cazurile discutate. Situațiile care fac excepție de la regulă sunt două dintre



comune, care sunt apropiate de municipii mari, iar populația lucrează preponderent în mediul urban. Principalele domenii în care se găsesc locuri de muncă, în mediul rural, sunt **agricultura, zootehnia, comerțul și prelucrarea lemnului.**

- **Meseriile atractive**, din perspectiva intervievaților, sunt acelea care pot fi învățate în cadrul școlilor profesionale sau liceelor tehnologice (frizer, cizmar, mecanic auto, croitor), accentul căzând, din discursul respondenților, mai degrabă pe oportunitatea de formare profesională decât pe accesibilitatea unor anumite locuri de muncă în domenii specifice.
- Rugați să caracterizeze **persoanele care nu au un loc de muncă**, participanții la cercetare descriu persoane tinere, cu nivel scăzut de educație și cu atitudini sau comportamente contraproductive (nu vor să lucreze, au așteptări salariale mari, neadecvate nivelului de experiență, consumă alcool).
 - „O persoană în vârstă de [...] 30 de ani, [...] nu are pregătire, [...] media patru clase, dacă nu are pregătire, nu are experiență și mai puțin dornic de muncă, de a avea o stabilitate, într-un loc... deci vrea mulți bani, [...] iar munca să fie cât mai ușoară și facultativă...” (ISS 7 rural)
 - „Persoanele care n-au loc de muncă [...] au profesionala făcută dar n-au reușit să se integreze din cauza problemei alcoolului, o persoană chiar a făcut pușcărie.” (ISS 2 rural)
- Răspunsurile intervievaților privind situația angajării în cazul persoanelor de etnie romă se încadrează în două categorii: aceștia din urmă ori nu lucrează (din cauza nivelului scăzut al educației, lipsei calificărilor sau a faptului că angajatorii îi evită), ori sunt angajați, având ocupații care nu necesită calificare (în mare parte zilieri în construcții, prelucrarea lemnului, bărbații sau fabrici cu diverse profiluri, femeile). În plus, este menționată munca sezonieră în străinătate a romilor.

F. MIGRAȚIE

- **Migrația persoanelor tinere**, apte de muncă, este un fenomen des întâlnit în cazul multora dintre localitățile în care au fost realizate interviuri, indiferent că e vorba de migrația spre oraș sau străinătate. Datorită faptului că plecarea în străinătate se petrece pentru perioade scurte de timp (câteva luni), în unele localități acest fenomen nu are un impact negativ pentru comunitate. Unul dintre respondenți menționează, însă că, în cazul comunei în care locuiește,

fenomenul migrației este invers, oamenii mutându-se din mediul urban în mediul rural.

- Migrația locuitorilor are două tipuri de impact: pozitiv și negativ. Aspectul **pozitiv** ar fi cel al investițiilor realizate de persoanele care au migrat în străinătate în locuințe. Aspectele **negative** ale migrației sunt îmbătrânirea demografică, crearea unor categorii de persoane vulnerabile: vârstnicii (care rămân fără sprijin) și copiii (lipsiți de autoritatea parentală și afectați emoțional), dar și influențarea procesului educațional pentru copii (atât al celor care rămân în localitate, prin crearea claselor simultane, cât și al celor care pleacă împreună cu familiile lor, aceștia nemaifiind încadrați în sistemul de educație – nici în țara de destinație, nici în cea de proveniență).
 - *„Avem destul de multe familii de la noi [...] cu copii care stau în străinătate și care s-au și decis să se [...] stabilească acolo, și-au vândut casele aici și au zis că rămân în Germania [...] și majoritatea care se căsătoresc acum migrează spre oraș pentru că nu le convine să facă naveta la țară și consideră că probabil pe viitor pentru copii, în sensul că numărul copiilor scade, apoi clasele sunt simultane și părinții se gândesc la asta pe viitor pentru copiii lor.” (ISS 2 rural)*
- Principalele domenii în care lucrează persoanele plecate în străinătate sunt: agricultură, construcții, zootehnie, alimentație, fiind vorba, în general, de muncă necalificată.
- O parte dintre intervievați descriu situații în care din familie pleacă la muncă în străinătate un singur părinte, iar copiii rămân în grija celui alt, iar ceilalți menționează bunicii și rudele drept persoanele care îngrijesc copiii odată ce părinții sunt plecați în afara țării. Un singur respondent susține că, din localitatea sa, în general pleacă familiile întregi (părinții și copiii). Principala problemă a copiilor rămași în țară este cea a dorului de părinți și a lipsei afecțiunii acestora; dacă cei mici rămân în grija bunicilor sau a altor rude, acestor dificultăți li se adaugă și lipsa autorității, care duce la afectarea stării psihice, absenteism școlar sau alte probleme comportamentale.
 - *„[problema cu care se confruntă copiii celor plecați în străinătate este] Afecțiunea, nu au afecțiune, [...] mereu sunt supărați, [...] duc dorul de mamă, de părinți, nu frecventează școala în mod regulat, absentează de la școală.” (ISS 7 rural)*
- Situația **migrației** și a problemelor cauzate de aceasta în rândul **romilor** sunt, per ansamblu, similare celor ale populației majoritare. Totuși, în cazul romilor situațiile în care migrația este sezonieră sau de scurtă durată sunt mai des

amintite. Domeniile în care lucrează romii în străinătate, conform spuselor participanților la cercetare sunt: agricultură, construcții, selectarea deșeurilor. De asemenea, respondenții menționează că persoanele de etnie romă, de cele mai multe ori, pleacă ori cu întreaga familie, ori unul dintre părinți rămâne cu copiii. Unii dintre intervievați susțin, totuși, că, în cazul copiilor romi ai căror părinți sunt plecați în străinătate, riscul delincvenței e mai mare, din cauza numărului mai mare de copii care rămân în grija unui adult și a dificultății de a-i gestiona.

G. SĂNĂTATE

- Principalele **probleme de sănătate** cu care se confruntă locuitorii comunelor în care s-au realizat interviuri le reprezintă bolile cronice: cardiovasculare, diabet, boli degenerative.
- Cei mai mulți dintre respondenți susțin că problemele de sănătate ale romilor sunt aceleași cu cele ale restului locuitorilor comunei, iar una dintre persoanele cu care s-a discutat este de părere că romii, în general, sunt mai sănătoși decât populația majoritară. Trei dintre intervievați amintesc drept probleme de sănătate mai frecvent întâlnite în rândul romilor „**afecțiuni ale mizeriei**”: hepatite, TBC, infecții, probleme dermatologice.
- Infrastructura de sănătate există în cadrul tuturor comunelor unde s-au realizat interviuri (medici de familie, dispensare, centre de permanență). Unii dintre respondenți menționează că romii au același acces la serviciile medicale ca și restul populației (și sunt înscriși la medici de familie, iar în cazurile în care nu lucrează, sunt co-asigurați), iar alții subliniază că sunt multe persoane de etnie romă care au accesul la aceste servicii limitat, din pricina lipsei asigurărilor de sănătate.

H. EDUCAȚIE

- Unii intervievați consideră că **educația este foarte** importantă pentru oamenii din comunele în care locuiesc, același lucru fiind, în mare parte, valabil și pentru comunitățile de romi (tinerii romi merg la liceu și beneficiază de sprijin financiar; romii obțin calificări și sunt integrați mai ușor în muncă). Alți respondenți evidențiază cum, în rândul romilor, educația e mai puțin importantă decât sunt oportunitățile de a realiza venituri (nivelul scăzut de educație al părinților, de multe ori, influențează în acest sens percepția asupra educației copiilor). Un singur interviuat are percepția că, întrucât nivelul general de educație de la



nivelul comunei este de 8-10 clase, educația nu este importantă pentru populație.

- *„Da, inclusiv romii au... deci, dacă, la fel, cu câțiva ani în urmă nu aveau certificate de naștere, nu aveau acte, nu mergeau la școală, nu erau școlarizați, acum pun preț mai mare pe școală, consideră că trebuie să știi carte, poate că și [...] Uniunea Europeană le-a deschis alte orizonturi și, în general, îi dau la școală.” (ISS 9 rural)*
- În general, respondenții consideră că romii **nu au probleme în privința accesului la educație**; unii intervievați menționează că în comunitatea lor romii merg la școală până în jurul vârstei de 14 ani; și alte persoane care au participat la cercetare evidențiază că, deși accesul la educație nu este o problemă, continuarea studiilor la liceu este dificilă, pentru romi, în lipsa unui sprijin (financiar) susținut din partea statului.
 - *„Ceea ce mă doare pe mine, că nu-i ajută statul după ce termină clasa a opta. [...] dacă nu-i integrează imediat în învățământ mai departe, atunci nici nu merg la muncă cum trebuie că nu au optsprezece ani [...], nici... stau pe loc și iau alte căi. Dacă ar avea o continuitate a studiilor, atunci probabil că ar fi mult, mult mai bine. [...] Deci ar trebui asigurate burse, venituri ca să poată să le asigure școlarizarea aproape sută la sută, cheltuieli de școlarizare. [...] Și atunci dacă investește statul în școlarizare, sigur că sunt și educați, și au respect pentru muncă, au disciplina muncii și îi integrezi mai ușor după aceea în colectivități, în meserii.” (ISS 7 rural)*
- Cu excepția unei localități, unde persoana interviuată susține că **absenteismul și abandonul** sunt mari, cauzate de migrația în străinătate, amploarea acestor fenomene este scăzută în comunitățile unde s-au realizat interviuri. Cauzele principale ale acestor fenomene, conform spuselor respondenților, sunt lipsurile financiare, care îi împing pe romi să caute mai degrabă oportunități pentru realizarea unui venit decât să acorde atenție educației.
- În situațiile unde respondenții declară că există puține cazuri de absenteism și abandon școlar, intervenția comunității este, de asemenea, promptă și, pentru a gestiona un astfel de caz eforturile sunt conjugate (se implică asistentul social, medicii, învățătorii, oamenii din comunitate).
- **Stimulentul educațional** („tichet pentru grădiniță”) și programele de tip **after-school**, asociate cu „o masă caldă” sunt cele despre care mai mulți intervievați susțin că ar fi avut un impact pozitiv în comunitate, asupra absenteismului școlar. De asemenea, programe derulate de ONG-uri, care oferă

sprijin financiar copiilor nevoiași sunt considerate utile. Aceste programe sunt considerate și soluții oportune pentru viitor, cu scopul reducerii absenteismului și a abandonului școlar.

- Unii intervievați cred, totuși, că succesul unor astfel de programe depinde foarte mult de situația individuală a fiecărui copil.
- Alte posibile soluții pentru reducerea absenteismului și a abandonului școlar care au fost enunțate sunt: **educarea populației** (cu cât sunt mai multe persoane care știu să scrie și să citească, cu atât este conștientizată mai mult nevoia de educație) și **participarea activă la viața religioasă** (un respondent susține că romii protestanți sunt mai receptivi și deschiși spre deosebire de ceilalți).

I. PROIECTE DE INCLUZIUNE SOCIALĂ

- Unul dintre respondenți susține că în localitatea sa nu s-au derulat niciunul dintre proiectele de incluziune socială menționate de interviewer.
- Programele cel mai frecvent menționate ca fiind derulate în comunele respondenților sunt **„tichetul de masă pentru grădiniță” și „masa caldă”**. În general, opinia cu privire la impactul acestora este că implementarea lor are rezultate pozitive, ambele stimulând prezența la grădiniță/școală. Despre „masa caldă” mulți intervievați susțin că nu se mai derulează. Un aspect negativ al stimulentei educaționale este limita inferioară a venitului până la care acesta se acordă (unii participanți la cercetare cred că limita inferioară ar trebui ridicată, astfel încât de stimulent să beneficieze mai mulți copii). Un alt punct nevralgic al acestui stimulent este acela că nu există un control al banilor și, prin urmare, se poate ca cei mici să nu beneficieze, de fapt, de acest avantaj oferit de stat.

- *„Plusuri... sunt în sensul că la after school, de exemplu, sau la o masă caldă, copiii veneau la școală, erau copii care erau la limita de a [...] nu veni la școală, de a mai absentă [...], dar faptul că [...] le dădea mâncarea, deci era o masă caldă, îi motiva. La fel, este foarte important că la licee, la facultăți sunt locurile speciale pentru romi, pentru că așa îi motivează și e foarte important ca din rândul lor să fie [...] exemple de oameni care au învățat și au ajuns undeva, deci aceste lucruri îi motivează. Întotdeauna ei, chiar dacă [...] din rândul populației majoritare vor ajunge [...] un inginer, un doctor, niciodată nu va avea același impact ca și [...] unul care este din rândul lor.” (ISS 9 rural)*

- Intervievații amintesc, apoi, derularea programelor de tip **after-school**, pe care, în general, le evaluează drept având un impact pozitiv pentru motivarea participării la activitățile școlare și scăderea absenteismului.
- Sunt menționate, de câțiva dintre cei cu care s-a discutat, și **locurile speciale pentru romi la liceu și facultate**, ele fiind apreciate, fiindcă prin urmarea unui liceu/a unei facultăți tinerii se oferă drept exemplu pozitiv, demn de urmat, altor membri ai comunității de romi.
- Prezența **mediatorilor școlari și sanitari** în comunitate este percepută, de asemenea, ca având o influență pozitivă asupra incluziunii sociale, un respondent amintind cum romii din localitate apelează la mediatorul școlar pentru a-i sprijini în întocmirea diverselor acte și în obținerea de informații.
 - *„Impactul... vă dați seama, mediatorul școlar este de un an de zile [...]. Eu știu că e bun, că apelează cetățenii de etnie romă cu încredere și îi sprijină în tot ce înseamnă întocmire și tot ce înseamnă informare. Eu așa informații am și cred că e bun impactul, altfel nu și-ar avea rolul și rostul.” (ISS 1 rural)*
- Unii dintre cei care au participat la cercetare spun că în localitățile lor s-au derulat și programele **„A doua șansă” și „Bursa locurilor de muncă”**, însă despre acestea informațiile oferite sunt puține. În cazul burselor locurilor de muncă, cel mai probabil respondenții, de fapt, nu discută despre proiecte adresate incluziunii romilor, ci despre acțiuni derulate pentru populația majoritară, în unele cazuri fiind vorba și despre inițiative private (angajator care vine în localitate și își caută angajați).
- Cu excepția câtorva cazuri unde respondenții detaliază explicit faptul că programele de incluziune socială (în special cele ce vizează copiii) au avut impact pozitiv asupra absenteismului școlar, **nu sunt oferite mai multe informații cu privire la modul în care astfel de programe au afectat în bine comunitățile de romi din localitățile unde s-au derulat interviuri, deși impresia generală asupra acestora este una bună**. Unii respondenți subliniază că astfel de programe nu au un impact, atâta vreme cât ele nu sunt implementate în mod consecvent, astfel încât ele să aibă continuitate și cât informații cu privire la derularea acestora nu ajung la toată lumea din comunitate. Alții susțin că persoanele de etnie romă nu sunt interesate de participarea la astfel de programe, ei având atitudini delăsătoare și percepția că sunt incapabili să obțină o calificare.
 - *„Deci ar trebui mai dese programele... să vină cu programe mai consistente și mai... nu știu cum să zic eu... nu o dată pe an sau... și mai multă informare, să informeze, deci să informeze.” (ISS 7 rural)*

J. COLABORARE CU LIDERII ROMI

- Toți intervievații **evaluatează pozitiv colaborarea** cu liderii/reprezentanții romilor, cu excepția cazului unui respondent care menționează că nu există lideri sau reprezentanți ai comunității de romi, întrucât aceasta nu este coagulată.
 - *„De obicei ei [liderii comunității de romi] sunt deschiși la dialog, o colaborare bună.” (ISS 7 rural)*
- Considerăm că este probabil ca aceste răspunsuri să fie unele **dezirabile social**, iar respondenții să nu fi oferit evaluări obiective ale colaborării cu liderii romi, întrucât sunt oferite foarte puține exemple concrete ale acestor colaborări. Detaliile precizate vizează o bună comunicare în situații de criză și implicarea romilor în proiectele comunității.
 - *„[...] ne sprijinim reciproc, comunicăm în situații de criză, automat ne... [...] probleme legate de comunitate, nu știu, certuri, ce mai sunt, se ivesc acolo. De exemplu, nu avem căsătorii din astea precoce, așa, la vârste fragede.” (ISS 3 rural)*
 - *„[colaborarea cu liderii romilor este] Foarte bună în general, îi implicăm în activitățile noastre, vă dau un exemplu, noi avem de exemplu și activități culturale: am avut zilele comunei de mai mulți ani de zile și așa mai departe. Dacă se face tradiție, joc tradițional, prezentare tradițională, îi chemăm și pe ei. Deci am avut, de exemplu, joc popular românesc, unguresc și al romilor.” (ISS 4 rural)*
- Recomandările respondenților cu privire la o mai bună colaborare cu liderii comunității de romi vizează întâlniri mai frecvente între comunitatea de romi și autorități, în care romii să își expună problemele și să le fie prezentate exemple pozitive ale unor persoane din etnia lor integrate, cu un statut social respectabil, dar și să fie informați cu privire la diverse aspecte ale vieții din comunitatea în cauză.

K. DISCRIMINARE

- Cu toate că discutând despre problemele romilor, participanții la cercetare au amintit discriminarea ca fiind una dintre ele, atunci când au fost întrebați direct despre acest subiect, opinia celor mai mulți intervievați este că **romii nu sunt discriminați** în România. Discrepanța între cele două opinii este posibil să vină din percepția că au fost implementate multe programe pentru incluziunea

romilor, însă acestea nu au avut un impact vizibil asupra persoanelor cărora li s-au adresat. Unii dintre respondenți menționează, chiar, că romii sunt **discriminați pozitiv**.

- „Nu cred, sincer [că romii sunt discriminați]. Din punctul meu de vedere nu cred, pentru că acum atâtea drepturi au, încât cred că au mai multe decât noi, ajung să cred că noi suntem discriminați.” (ISS 6 rural)
- În plus, se evidențiază percepția că romii au **comportamente și atitudini diferite față de populația majoritară**, ceea ce deranjează în anumite contexte (de exemplu, în cazul accesării unor servicii medicale sau în interacțiunea cu organele de ordine) și că, unii dintre ei profită de sărăcie și nivelul scăzut de educație pentru a primi anumite avantaje, cum ar fi venitul minim garantat.
 - „Nu sunt discriminați, atât doar că, uneori [...] se izbesc de diverse refuzuri [...] Deci, v-am mai sus eu, mai există refuzul de a îl înscrie la medicul de familie, mai există refuzul de a îl primi în spital, dar îi condiționează, deci eu vă primesc, dar fără gălăgie, fără să fiți zgomotoși sau îl înscriu pe lista mea, deci îl monitorizez dar cu condiția ca tu să te prezinți ori de câte ori trebuie. Dar se îmbunătățește, deci ei nu sunt discriminați, nu, nu.” (ISS 9 rural)
- Sunt puțini intervievați care cred că **romii sunt discriminați**, motivele fiind cele legate de nivelul scăzut de educație al unora dintre ei, precum și preconcepțiile populației majoritare în ceea ce-i privește.
 - „A fost un caz de câteva zile, la spital aici [...] o familie de romi a avut un copil ars și s-a dus cu el la spital, doctorii de acolo i-au luat că sunt țigani, fac gălăgie, dar oamenii erau sperați, [...] copilul [...] era alergic la un antibiotic, ei voiau să îi facă antibioticul acela. Părinții, bineînțeles că au știu că au copilul alergic și le-au zis: «nu îi faceți acest antibiotic pentru că e alergic», ei nu au înțeles, au chemat gardienii, au chemat poliția și a ieșit scandal, că «vezi, doamne, au venit țigani» [...] s-a făcut scandal că s-au opus să îl trateze, păi bineînțeles că s-au opus, dacă ei au știut că copilul lor nu are voie să facă antibiotic.” (ISS 8 rural)

L. RECOMANDĂRI

- Printre recomandările concrete oferite de respondenți pentru îmbunătățirea incluziunii persoanelor de etnie romă se află: o **caravană a medicilor** cu mai

multe specializări care să ofere consultații persoanelor din mediul rural și continuarea programelor „**A doua șansă**”.

- Alte sugestii țin de schimbarea unor **atitudini**, atât cele ale populației generale cu privire la romi (eliminarea etichetării, stigmatizării și abordarea persoanelor individual), cât și ale romilor (schimbarea atitudinii acestora înspre unele pro-active și pline de încredere cu privire la propriile capacități).
 - *„Și autoritățile ar trebui să fie un pic mai înțeleghătoare cu romii că toată lumea îi vede ca fiind periculoși, că nu toată lumea e la fel și nu toți sunt în aceeași oală.” (ISS 8 rural)*
 - *„[...] să nu se victimizeze. Pornind din start că cineva e împotriva ta, niciodată nu o să vezi lucrurile, că merg în direcția bună. Ei, în momentul în care vin la noi, [...] exprimă ca și cum noi am fi vinovați de ceva. Noi nu suntem puși aicea să facem dorințele lor, ci să facem, să aplicăm anumite legi. Că legile acuma-s mai restrictive, adică [...] nu-s mai restrictive, s-au tăiat din anumite beneficii. Nu suntem noi vinovați ca autoritate locală.” (ISS 3 rural)*

M. CONCLUZII

- Principalele probleme din mediul rural amintite de respondenți sunt: lipsa locurilor de muncă, problemele de sănătate ale locuitorilor, vulnerabilitatea unor persoane (în special vârstnici) și infrastructura deficitară în ceea ce privește accesul la apă, electricitate, canalizare. Drept soluții pentru rezolvarea acestor dificultăți sunt propuse **crearea locurilor de muncă, îmbunătățirea măsurilor de protecție socială și îmbunătățirea infrastructurii**. Cei mai mulți dintre participanții la cercetare consideră că problemele persoanelor de etnie romă din mediul rural sunt similare cu cele ale tuturor membrilor comunității.
- **Condițiile de locuire** ale romilor, conform respondenților, sunt similare cu cele ale majorității locuitorilor sau chiar mai bune, acolo unde romii au emigrat și au venituri din străinătate. În general, romii au acces la energie electrică și apă curentă, dar sunt menționate și cazuri izolate în care acest lucru nu se întâmplă. În cele mai multe din comunele unde s-au realizat interviuri nu există rețele de canalizare sau gaz.
- Posibilitățile de **angajare la nivel local sunt reduse**, în cele mai multe dintre cazurile discutate. Din cauza nivelului general scăzut de educație, persoanele de etnie romă ori nu lucrează, ori sunt angajați în meserii necalificate (zilieri în construcții, prelucrarea lemnului, bărbații sau fabrici cu diverse profiluri, femeile).

- Situația **migrației** și a problemelor cauzate de aceasta în rândul romilor sunt, per ansamblu, similare celor ale populației majoritare, dar în cazul romilor situațiile în care migrația este sezonieră sau de scurtă durată sunt mai des amintite. Domeniile în care lucrează romii în străinătate, conform spuselor participanților la cercetare sunt: agricultură, construcții, selectarea deșeurilor. Unii dintre intervievați susțin că în cazul copiilor romi ai căror părinți sunt plecați în străinătate riscul delincvenței e mai mare, din cauza numărului mai mare de copii care rămân în grija unui adult și a dificultății de a-i gestiona.
- Principalele **probleme de sănătate** cu care se confruntă locuitorii comunelor în care s-au realizat interviuri sunt cele bolile cronice: cardiovasculare, diabet, boli degenerative. Persoanele de etnie romă au aceleași probleme de sănătate, la care se adaugă, conform unora dintre intervievați, „**afecțiunile mizeriei**”: hepatite, TBC, infecții, probleme dermatologice. Cu toate că există o infrastructură de sănătate în comunele unde s-au realizat interviuri, unii dintre romi nu au acces la acestea din cauza **lipsei asigurărilor de sănătate**.
- Unii intervievați consideră că **educația este foarte** importantă pentru comunitățile de romi, iar respondenții evidențiază cum, în rândul romilor, educația e mai puțin importantă decât sunt oportunitățile de a realiza venituri.
- Cu excepția unei localități, unde interviuatul susține că **absenteismul** și **abandonul** sunt mari, cauzate de migrația în străinătate, amploarea acestor fenomene este scăzută în comunitățile unde s-au realizat interviuri.
- Cu excepția câtorva cazuri unde respondenții detaliază explicit faptul că **programele de incluziune socială** (în special cele ce vizează copiii) au avut impact pozitiv în comunitate, nu sunt oferite mai multe informații cu privire la modul în care astfel de programe au afectat în bine persoanele de etnie romă din localitățile unde s-au derulat interviuri, deși impresia generală asupra acestora este una bună.
- Stimulentul educațional („**tichet pentru grădiniță**”) și programele de tip **after-school**, asociate cu „**o masă caldă**” sunt cele despre care mai mulți intervievați susțin că ar fi avut un impact pozitiv în comunitate, asupra absenteismului școlar.
- Toți intervievații evaluează pozitiv **colaborarea cu liderii/reprezentanții** romilor. Considerăm că este probabil ca aceste răspunsuri să fie unele dezirabile social, iar respondenții să nu fi oferit evaluări obiective ale colaborării cu liderii romi, întrucât sunt oferite foarte puține exemple concrete ale acestor colaborări.
- Cu toate că discutând despre problemele romilor, participanții la cercetare au amintit discriminarea ca fiind una dintre ele, atunci când au fost întrebați direct despre acest subiect, opinia celor mai mulți intervievați este că **romii nu sunt discriminați în România**. Discrepanța între cele două opinii este posibil să



vină din percepția că **au fost implementate multe programe pentru incluziunea romilor, însă acestea nu au avut un impact vizibil asupra persoanelor cărora li s-au adresat.**

- Printre recomandările concrete oferite de respondenți pentru îmbunătățirea incluziunii persoanelor de etnie romă se află: o **caravană a medicilor** cu mai multe specializări care să ofere consultații persoanelor din mediul rural și continuarea programelor „**A doua șansă**”.

COALIȚIA PENTRU ROMI: ELABORARE ȘI MONITORIZARE DE POLITICI PUBLICE

COD SIPOCA 333/ SMIS2014+ 110998

FUNDAȚIA AGENȚIA DE DEZVOLTARE COMUNITARĂ ÎMPREUNĂ
INSTITUTUL ROMÂN PENTRU EVALUARE ȘI STRATEGIE

IANUARIE 2019

*Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional
Capacitate
Administrativă 2014-2020*

*Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a
Uniunii Europene sau a Guvernului României*

Material gratuit.

